

EGIL M. KRISTIANSEN:

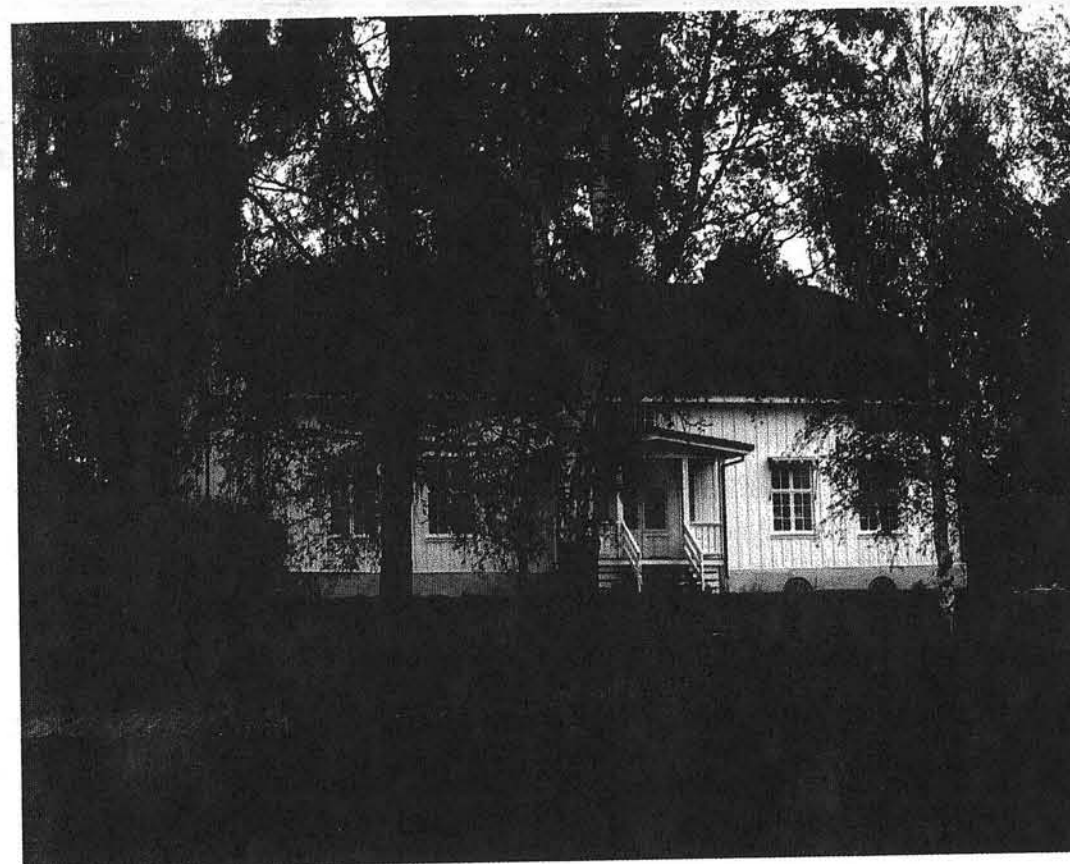
Ottestadgutten som var mer radikal enn prest og konge kunne tåle

Han stod på sidelinja da Stortinget 7. juni 1905 fattet sitt historiske vedtak og avsatte unionskongen, men 13 år tidligere hadde Otto Blehr satt kong Oscar kniven på strupen og innledet den siste og avgjørende fasen av unionskonflikten. For den konservative kongen ble Ottestadgutten en som «bjöd mig mera emot än jag kan uttalla».

[1] Den nye overlegeboligen på Sanderud stod ferdig og ble tatt i bruk av familien Blehr 14. april 1840. (Se bilde). Alberth Blehr kjøpte samtidig Blaarud nordre for å benytte jordvegen der. Denne eiendommen ble samme året utskilt fra Blaarud søndre. Selger var Christopher Christophersen Hoel som var gift med Lisbeth Jacobsdatter. Hun hadde i 1833 overtatt Blaarud søndre. Den 1. februar 1878 fikk Frants Blehr utstedt hjemmelsbrev på Blaarud nordre «efter Udlæg paa Skifte efter Foreldrene», og han solgte den to måneder senere til Thor Jensen Næs for 4.000 kroner. (Næs var økonom på Sanderud fra 1851 til 1891). I Stange bygdebok er verken Alberth eller Frants Blehr oppgitt som eiere av Blaarud, men solget av eiendommen er nevnt flere ganger i korrespondansen mellom Frants og Otto Blehr etter foreldrenes død, og Hans P. Schjønby, som kjenner Sanderuds historie svært godt, har vært forfatteren behjelpelig med å finne de riktige opplysninger om eierforholdene. (I 1907 ble Blaarud nordre solgt til Hedemarkens amtsskommune, og to år senere kjøpte amtet også Blaarud søndre av den daværende eieren Ole Ekern).

Otto Albert Blehr, som han var døpt, ble født 17. februar 1847 på Sanderud, der faren Albert Blehr var overlege og amtsfysikus (fylkeslege). Mora het Maren Ludovika Vilhelmine Catinka, og var datter av oberstløytnant Christopher Stenersen på Blæstad i Vang. Maren og Albert Blehr fikk i alt 15 barn. To døde som spedbarn og to andre som mindreårige, men det var likevel en stor søskenflokk som vokste opp i den nye overlegeboligen på Sanderud. [1] Otto var nummer sju av de 15 barna, mens Frants, som også omtales en del i denne artikkelen, var nummer 11, vel fem år yngre enn broren.

Familien Blehr tilhørte det forholdsvis lille, konservative embetsmannsmiljøet på Hedemarken, men hjemmet var likevel preget av grundtvigianismen, og tilknytningen til det gryende folkehøgskolemiljøet på Østlandet var sterk.

En av de ledende skikkelsene i dette miljøet var en nær slektning, presten Christopher Bruun, som i 1867 grunnla sin egen folkehøgskole på Sel i Gudbrandsdalen. Senere ble skolen flyttet til Vonheim i Gausdal, og Bruun havnet snart i voldsomme diskusjoner med samfunnsrefsere og dikterhøvdingen på nabogården Aulestad. Med ham skulle også Otto Blehr etter hvert bli godt kjent, både på godt og vondt.

Gjennom Christopher Bruun kom legefamilien på Sanderud også i nær kontakt med «Sagatunkretsen» på Hamar, folkehøgskolepionerene Hermann Anker og Olaus Arvesen. Det var nok arven fra disse miljøene i oppveksten og senere fra det liberale studentmiljøet, som la grunnlaget for den unge Otto Blehrs radikale og demokratiske innstilling. Men det skjedde også på «grunn av egne anlegg», skriver sønnen Sigurd Blehr.

▲ Fødestedet

Den 14. april 1840 flyttet Blehr-familien inn i den nybygde overlegeboligen på Sanderud. Her ble Otto Blehr født 17. februar 1847, og her vokste han opp sammen med sine mange søsken. I 1907 ble huset omgjort til forvalterbolig etter at det var bygd ny overlegebolig på motsatt side av veien ved innkjøringen til sjukehuset. «Forvalterboligen» er den eldste av de nåværende bygningene på Sanderud, men har gjennom årene gjennomgått en del ombygginger.

(Foto: Egil M. Kristiansen)

▲ Frants Blehr

Frants Blehr, gårdbruker på Lundegård lille og ordfører i Stange 1905–1907.

(Eier: Stange kommune – Hedmarksmuseets fotoarkiv 0417-10929)

Lundegård

I 1848 kjøpte Albert Blehr gården Lundegård (lille) i Ottestad, men familien fortsatte å bo i tjenesteboligen på Sanderud. Kanskje var tanken å flytte til Lundegård når han en dag skulle trekke seg tilbake som lege og amtfysikus, men slik ble det ikke. Allerede i 1872, mens han ennå var i full virksomhet på Sanderud, døde Albert Blehr, 67 år gammel. Etter mannens død flyttet derimot fru Maren til Lundegård sammen med tre av barna. Den ene var Frants, som senere overtok gården. [2]

I likhet med eldstebroren, Theodor, valgte Otto Blehr jussen som sitt fagområde. Han flyttet derfor tidlig fra hjembygda, men kontakten med familien var nær og god i alle år, spesielt med broren Frants. Det viser blant annet en omfattende korrespondanse mellom de to. [3] Kanskje var det nettopp den nære kontakten til hjembygda og bonde-miljøet som var med å forme Otto Blehr som politiker. I en omtale av ham skriver nemlig historieprofessor og senere utenriksminister, Halvdan Koth, at «særlig forstod han rent umiddelbart hvordan norske bønder tænkte og følte. Derfor hendte det ham aldrig i hans lange politiske liv at han sa eller gjorde nogen dumhet.» Ingen dårlig attest – ikke minst når en vet at Otto Blehr hadde sentrale oppgaver i norsk politikk lenger enn noen annen, og i den kanskje mest turbulente periode i norsk historie.

Skytetrening og revyer

Etter examen artium i 1865 startet Otto Blehr på juss-studiet, men han konsentrerte seg ikke bare om den juridiske litteraturen. Ganske snart ble han en aktiv debattant i Studentersamfundet, og på slutten av studietida var han Samfundets formann, slik broren Theodor også hadde vært. Det ble begynnelsen på en lang politisk karriere, og det ble politikken, langt mer enn jussen, som kom til å prege hans liv.

I studietida deltok han også i skytetrening, spesielt for å

forberede seg til aktiv innsats dersom det skulle bryte ut ny krig mellom Danmark og Tyskland. Da ville han melde seg frivillig, slik fetteren Christopher Bruun hadde gjort under kampene om Nord-Slesvig/Sønderjylland i 1864. Kanskje er det noe av bakgrunnen for at han omtales som en ekte skandinav. Men han var også opptatt av tidens sterke nasjonale ideer, den norske unionen med Sverige så han på som en tvangstrøye, og frihetstankene fra Eidsvoll i 1814 var en viktig del av hans historiske ballast.

Det sterke politiske engasjementet forhindret imidlertid ikke at han i studietida også deltok i de mer lødige student-sysler. Sammen med broren, Theodor, skrev han både viser og små revytekster til framføring i studentmiljøet.

Juss, politikk eller journalistikk?

En annen viktig arena som Otto Blehr både behersket og trivdes godt i, var avisspaltene. Etter gjennomført juridisk embetseksamen i 1870 var han en tid stortingsreferent i Dagbladet, «et blad som han gjennom hele livet forblev sterkt knyttet til», skriver Sigurd Blehr. I 1871 flyttet han til Bergen, hvor han var tilbudt et vikariat som redaksjonssekretær i «Bergensposten», der broren Theodor var en av redaktørene. Det ga muligheter for ytterligere utvikling av det journalistiske talent. På det personlige plan fikk oppholdet i Bergen også stor betydning for hans videre liv. Der traff han nemlig den fire år yngre skipsmeglerdatteren, Randi Nilsen, som han senere giftet seg med. [4]

Etter endt vikariat flyttet han i 1872 tilbake til Kristiania og var en tid stortingsreferent for både Dagbladet og Bergensposten. Fortsatt var han usikker på hva han skulle satse på, juss, politikk eller journalistikk. «Jeg vet jeg vil slutte mig til den frisinne fylking i vort land», skrev han til forloveden, og helst ville han ofre seg for politikken og kjempe for sine radikale og demokratiske ideer.

Det var trolig også på denne tiden at han og fetteren Christopher Bruun diskuterte ideen om å starte en «politisk folkehøgskole», men planene ble aldri realisert. [5]

[4] Randi (Nilsen) Blehr (1851–1928) var svært aktiv i kvinnesak og fredsbevegelse. Hun gjorde også en stor innsats for å gjenskape gammel norsk husflid og syslet mye med kunstneriske aktiviteter. Blant annet gikk hun i sanglære hos Nina Grieg. Allerede som 17-åring var Randi Nilsen aktiv i Vestmannalaget i Bergen (Norges eldste mållag), og hun kom med i en kulturell og radikal politisk krets som arbeidet for gjenreisning av et norsk teater, det som i 1876 ble «Den Nationale Scene». (Norsk biografisk leksikon).

[5] Otto Blehr og Christopher Bruun hadde god kontakt, men Bruun var i mange spørsmål langt mer konservativ enn fetteren, og meningene til de to sprikte stadig mer. Bruun trakk seg i 1893 fra folkehøgskolevirksomheten og ofret seg for prestegjeringen. Han satte imidlertid stadig preg på den offentlige debatten, men ble ofte en «ensom ulv». I 1905 kjempet han mot at Norge skulle gå ut av unionen med Sverige, og han var sterk tilhenger av kongedømmet, meninger som var stikk i strid med det Otto Blehr stod for.

[2] Lundegård er fortsatt i familiens eie og drives i dag av Frants Blehrs sønnesønn og navnebror.

[3] Brevsitatene som er gjengitt i denne artikkelen, er dels hentet fra sønnen Sigurd Blehrs samling av farens politiske korrespondanse, og dels fra Otto og Randi Blehrs private brevsamling i Riksarkivet.

Sorenskriver og avismann

Høsten 1872 ble Otto Blehr ansatt som sorenskriverfullmektig i Nordfjord, hos den nyutnevnte sorenskriveren Ole Ricther. De to så imidlertid ikke mye til hverandre. Ricther var også sterkt politisk engasjert og innvalgt på Stortinget, der han tjenestegjorde både som odelstingspresident og lagtingspresident. Den 25 år gamle fullmektigen ble derfor etter kort tid konstituert som sorenskriver. [6]

Men den raske juridiske karrieren dempet ikke det politiske engasjementet. Sammen med overrettssakfører Blom og en del andre venstremenn i Nordfjord startet Otto Blehr avisa «Fjordenes Blad». Den skulle være en motvekt mot den konservative «Nordre Bergenhus Amtstidende», og fremme venstresidens synspunkter i de store stridstemaene som preget den politiske debatten. [7]

Ett av dem, og kanskje det viktigste, var den såkalte «statsrådssaken», spørsmålet om statsrådenes rett (og plikt) til å møte i Stortinget, og dermed stå til ansvar overfor landets øverste folkevalgte organ. Regjeringen hadde flere ganger rådd kongen til å nekte sanksjonering av viktige lovendringer som Stortinget hadde vedtatt, og Kongens påståtte vetorett i grunnlovssaker skapte uro og forbitrelse.

Familien

I 1876 forlot Otto Blehr Nordfjord og flyttet til Lærdal. Om forholdene i hjembygda, Stange, ble han holdt løpende orientert gjennom brev. Faren, Albert Blehr, var på dette tidspunkt død, men både fra mor og søsken kom det stadig brev som berettet om forholdene «hjemme». Broren Frants fortalte i et brev ved årskiftet 1876/77 at han var i ferd med «at sætte Fod under eget Bord». Han skulle forpakte «Stor-Lundegaard [Ottestad prestegård] af vor nye kappelán». Forpaktningen skulle skje over en periode på «5 á 6 Aar», og han skulle betale 300 spesidaler i forpaktningavgift.

Men Frants hadde også sine bekymringer å berette om. Broren Albert hadde reist til Amerika, men ingen hadde hørt noe fra ham, og de kjente ikke adressen hans. På

[6] Ole Richter (1829–88) var stortingsrepresentant, odelstingspresident (1871–76) og lagtingspresident (1877–78). Richter hadde en mer konservativ grunnholdning enn både Otto Blehr og Johan Sverdrup, og etter sterk indre strid forlot han i 1878 Stortinget for å bli generalkonsul i London. Men da Sverdrup dannet den første venstre-Regjeringen etter riksrettsdommen i 1884, ble Richter utnevnt til statminister i Stockholm. Forholdet til Sverdrup hadde ikke blitt bedre med årene, og i juni 1888 ga Sverdrup ham avskjed. Noen dager senere tok Richter sitt eget liv i det såkalte ministerhotellet i Stockholm. Ricthers tragiske skjebne danner bakgrunnen for Bjørnsons «Paul Lange og Thora Parsberg».

[7] Avisa utkommer fortsatt under navnet «Fjordabladet».

Hedemarken var det en svært kald vinter med «ustyrtelig mye Sne», og skarlagensfeberer herjet bygda. Frants forteller i brevet at en bekjent, en 18 år gammel jente, ble syk for noen dager siden, og nå var hun allerede død.

Likevel er det beskjedent om morens helsetilstand som naturlig nok opptar Otto mest. Frants kan fortelle at hun har skrantet en tid, og var nå svært sjuk av rosenfeber. «Hun er bleven bleg og mager», kan han fortelle, og bare tre dager etter at brevet ble sendt, døde hun, 59 år gammel.

I arveoppgjøret som fulgte, ble det bestemt at Frants skulle overta Lundegård. Han skrinla derfor planene om å forpakte Ottestad prestegård og ble i stedet bonde på egen gård.

«Kongedømmet av Guds nåde»

Otto på sin side hadde etablert seg med egen sakførerpraksis i Lærdal, og han og Randi hadde giftet seg og satt bo der. Men også i Lærdal ble det politikken mer enn jussen som opptok hans tid. Snart var han ordfører i kommunen, og han holdt engasjerte innlegg på folkemøter rundt om til støtte for venstrehøvdingen Johan Sverdrup.

▲ Lundegård

Bilde av Lundegård tatt omkring 1900.

(Utlån: Frants Blehr, Hedmarksmuseets fotoarkiv – Arkivnr. 417-10794)

I 1879 prøvde han selv å bli valgt til Stortinget, men påstander om at han skulle ha «bespottet Gud og Kongen», stoppet stortingsmannsdrømmen, i hvert fall i første omgang. Ryktene fortalte at han var «fritenker», og det var ikke det beste utgangspunktet dersom en ønsket å bli stortingsmann fra Vestlandet. Bakgrunnen for ryktene var en uttalelse han hadde kommet med under en båttur på Breimsvatnet i 1876. I en diskusjon om uttrykket «Kongedømmet av Guds nåde» skulle han ha uttalt at dette var «noget vrøvl».

Blehr måtte forklare seg om ryktene og innrømmet sin uttalelse. Derimot var dette ikke, slik noen ville ha det til, et angrep på kristendommen, men «hva alle erkjender at være Sandhed, at Kongen ikke i anden Forstand end andre Mennesker indehar sin Stilling av Guds Naade», sa han.

Men det hjalp ikke. Flere valgmenn endret sin stemmegivning, og Otto Blehr måtte ta til takke med en varmannplass. [8] Først etter neste stortingsvalg, i 1882, kunne han, som representant for Nordre Bergenhus (Sogn og Fjordane), ta plass i nasjonalforsamlingen. [9] Der ble han plassert i protokollkomiteen og fikk i oppdrag å granske regjeringsprotokollene. Det var en oppgave som både interesserte og passet juristen Otto Blehr godt.

Kongemakt eller demokrati

Bitter strid om grunnleggende forfatningsmessige spørsmål hadde preget hele den siste stortingsperioden. Kong Oscar la aldri skjul på sin konservative innstilling og sin store sympati for den sittende regjering. Han brukte dessuten en hver anledning til politisk agitasjon, slik som da han i oktober 1880 åpnet den nye jernbanestrekningen Eidsvoll-Hamar. Selv beskrev han denne anledningen som et politisk felttog i de radikale Hedemarksdistrikter: «Jag skal gøre en færd upp i en af radikalismens værsta tilhåll [...] och se dem vänligt med stint under ögonen. Det skal roa mig», skrev han. [10]

Lite visste han den gangen om at det nettopp fra dette

«radikalismens værsta tilhåll», skulle komme en mann som ville by ham mer imot enn han kunne «uttala». For Otto Blehr og mange andre venstremenn var kongens holdning et brudd med grunnleggende demokratiske prinsipper. En slik konge og et slikt system var han beredt til å kjempe i mot. Og han skulle snart få rikelig anledning til å gjøre akkurat det.

Riksrett

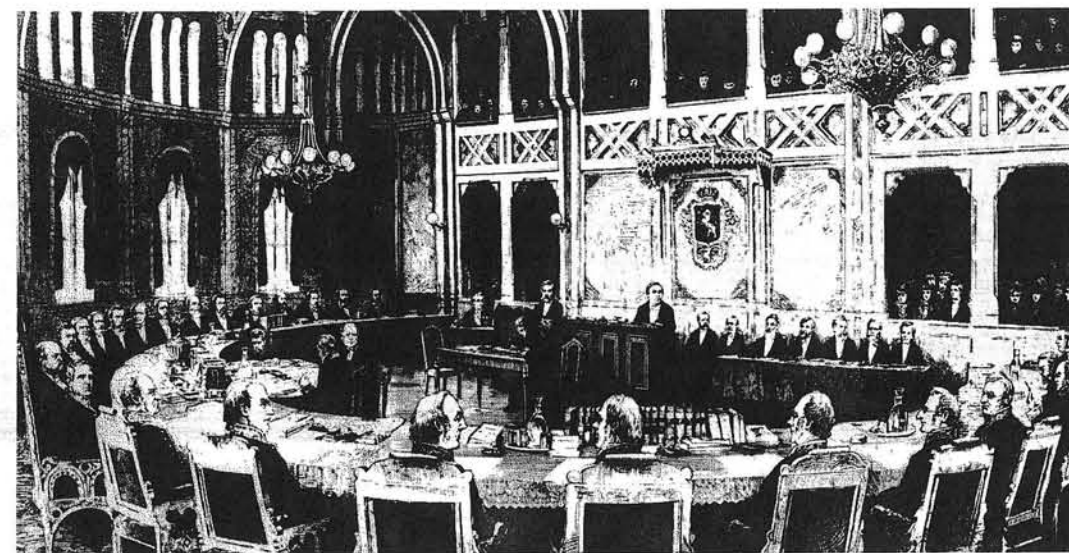
Allerede under valgkampen i 1882 hadde Venstre signalisert riksrettssak mot statsminister Christian August Selmer og hans regjering. Med 83 representanter i det nye Stortinget sørget partiet for å skaffe seg alle plassene i Lagtinget, mens de samtidig hadde flertall i Odelstinget. Dermed kunne de både beslutte å reise riksrettstiltale og avsi dom.

Etter en del forpostfektninger og halvhjertede forsøk på forlik kom Odelstingets beslutning om å reise riksrettssak mot Regjeringen den 23. april 1883. En av norgeshistoriens største politiske dramaer var i gang.

Mens venstrehøvdingen Johan Sverdrup agiterte og brukte sin veltalenhet, var det sakførereren Otto Blehr som måtte bygge opp den juridiske argumentasjonen for akto-

▼ Riksretten 1883

I hestekoformasjon sitter retten, åtte høyesterettsdommere og 17 lagtingsmedlemmer. Bak til venstre den tiltalte, statsminister Christian August Selmer. Ved siden av ham forsvareren, advokat Johs. Bergh, og under riksvåpenet aktoraten med Otto Blehr, Walther Scott Dahl og Halvor Bentsen. Helt til høyere den såkalte aksjonskomiteen med lederen, Johan Sverdrup nærmest Blehr.

[8] Før 1905 var valg til Stortinget indirekte ved at velgerne utpekte en valgmannsforsamling som så valgte stortingsrepresentantene ved vanlig flertallsvalg.

[9] Før grunnlovsendringen i 1938 var det stortingsvalg hvert tredje år.

[10] Sitert etter Kaartvedt s. 123.

ratet, eller aksjonskomiteen som det ble kalt. Han skrev den grunnleggende delen av innstillingen om vetoretten, det viktigste punktet i tiltalen, og han gjorde det på en måte som vakte oppsikt og beundring. «Blehr har så tilforlatelyd drept det absolutte veto», sa Bjørnstjerne Bjørnson, og historikeren Bernt A. Nissen skrev flere år senere at dette var «en av de ypperste dokumenter i norsk historie».

Etter det fikk Otto Blehr ansvaret for å lede aktoratet i saken, sammen med juristene Walter Scott Dahl og Halvor Bentsen. Regjeringen på sin side møtte med advokat Johs. Bergh som hovedforsvarer, mens åtte høyesterettsdommere og 17 lagtingsrepresentanter utgjorde retten.

Flagg på halv stang

Riksrettssaken ble omfattet med enorm interesse rundt om i landet, selv i en tid uten fjernsyn og radio var det mange som fulgte godt med. En av dem var sognepresten i Romedal, Vilhelm Gedde.

Gedde hadde aldri lagt skjul på sin svært konservative grunnholdning, både i politikk og teologi, og i sine memoarer forteller han om hvordan han under «Rigsretsproceduren», sammen med «Skoledirektør Holck», gledet seg over «Advokat Berg's glimrende Taler til Forsvar for den sigtede Regjering som vi begge omfattede med varm Deltagelse».

Men det hjalp ikke med «varm Deltagelse» fra skoledirektør og prest, aktoratet seiret på alle punkter. Statsministeren og de fleste statsrådene ble fradømt sine embeter. Da dommen ble gjort kjent 27. februar 1884, gikk sogneprest Gedde resolutt til flaggstanga på Romedal prestegård og heiste flagget på halv stang, noe han fortsatte med hver 27. februar inntil 1889 «da den Sverdrupske Regjering afløstes».

«Jeg sørgede dybt ved at skulle oppleve, hva jeg den gang betragede og fremdeles betrakter som en mørk Skamplet paa vor Folkerepræsentation», skrev han i sine memoarer, 20 år senere. Og der var han på linje med unionskongen, Oscar II, som mente at «den 27de februar 1884 blev en

«märkdag» i Norges historia som av ingen ärlig norrman bör nämnas utan skammens rodnad».

Ingen plass i prestens memoarer

Før Vilhelm Gedde ble sogneprest i Romedal, hadde han i en del år vært residerende kapellan i den «radikale» Otto Blehrs hjembygd, Ottestad. Dit kom han i 1867 til sitt første presteembete, etter at han i mange år hadde vært lærer og skolebestyrer i hovedstaden. Overgangen ble stor. Landsbygda på Hedemarken var noe helt annet enn det urbane og aristokratiske miljøet han kjente fra hovedstaden, der embetsmenn, høyere offiserer og geistlige hadde vært hans omgangskrets.

Som prest måtte Gedde omgås folk fra alle lag av menigheten, men han så nok på seg selv som hevet over de fleste. Husmenn og arbeidere var knapt nok å nevne, og det er bare de aller største gårder og mektigste bønder som omtales med en viss respekt i hans bøker. Selskapeleg omgang søkte presten helst hos det bedre borgerskap og embetsmannsfamiliene i Hamar.

Likevel er Lundegård en av de gårdene som får en kort visitt i memoarene hans. Den var tross alt nabogård til prestegården – og dessuten var jo eieren en fremtredende embetsmann: «Lille-Lundegaard, som trods sit Navn dog var betydelig større end Store-Lundegaard [11] (...) havde imidlertid den gang ingen faste Beboere, da den tilhørte Amtsfysikus Blehr, der selv med sin store Familie holdt til paa Amtsygehusgaarden Sanderud nede ved Svartelven og Grændsen mod Vang Præstegjeld. Han var gift med en Datter af den gamle Oberst Stenersen paa Blæstad i Vang, hvem jeg ogsaa ofte senere besøgte. Jeg var Formand i Bestyrelsen af Sygehuset og maatte dels som saadan dels som Præst gjøre stadig besøg hos de Syge, hvorved jeg da fik meget Anledning til at komme sammen med Doktorfamilien, der ogsaa modtog os med meget Venlighed, men dog var for langt borte til, at der kunde blive nogen stadig Omgang.»

▲ Vilhelm Julius Kleist Gedde, residerende kapellan i Ottestad (1867–1872) og sogneprest i Romedal (1872–1900). (Maleri i Romedal kirke – Hedemarksuseets fotoarkiv 0417-06784)

[11] Ottestad prestegård.

Amtfysikusens sønn, derimot, den kjente politikeren som – på det tidspunkt Gedde skrev sine erindringer (1903) – var landets statsminister, blir ikke nevnt med et ord i den omfattende beskrivelsen presten gir av bygdas og regionens kjente menn. Men det var vel ikke å vente heller, han hadde tross alt vært en av forgrunnfigurene ved innføringen av parlamentarismen i Norge, «en mørk Skamplet paa vor Folkerepræsentation».

Flagget igjen til topps

For Vilhelm Gedde hadde det vært tungt nok å innse at «de Radikale» fikk flertall også i Romedal ved valget i 1882: «Ved Valgmannsvalgene hidtil hadde Romedal vist sig at tilhøre det konservative Parti [...], men i 1885 seirede ogsaa her de Radikale med to Stemmers Majoritet, hva der ærgrede mig saameget mer, som jeg selv for en Del vistnok var Skyld heri», skriver han.

Gedde hadde nemlig vært på Hankø da valget ble avholdt, og det var hans «Kapellan [som] administrerede ved denne Forretning, og han ved en Misforstaaelse undlod at følge mit Paalæg til ham om at sørge for at faa rettet et Par Feil i Mandtallet, hvorved 3 konservative Stemmenberetigede hindres fra at afgive Stemme».

For sammensetningen av Stortinget hadde imidlertid sogneprestens «glipp» ikke noen betydning, noe han også selv konstaterer: «Dog havde dette ingen Indflydelse paa Storthingsvalget; som i ethvert Fald var faldt ud til Fordel for de Radikale.» Men etter valget i 1888 kunne sognepresten i Romedal igjen heise flagget til topps. Venstrerepresentantene ble i stort antall feid ut av Stortinget, en av dem var Otto Blehr. Valgnederlaget kom som en følge av strid og uenighet i partiet, og Stortingets venstreforening ble i februar 1888 sprengt i to, de «moderate» og de «rene».

Otto Blehr mislikte sterkt splittelsen i det forholdsvis nystartede partiet, og han og noen av hans kolleger fikk tilnavnet «nomadene» fordi de vandret mellom begge grupperingene. Forsøket på forsoning var imidlertid mislykket,

og Otto Blehr fant til slutt sin plass i det som nå ble kalt «Rene Venstre», mye på grunn av sin skepsis til det økende religiøse transsynet som gjorde seg mer og mer gjeldende.

Etter at Venstre overtok regjeringskontorene i 1884, kom han aldri i et fortrolig forhold til høvdingen selv, Johan Sverdrup. Og Stortinget måtte han forlate etter det som ble kalt «nedhuggingen av rene Venstre» ved valget i 1888.

Det «brandrøde Ministerium»

Like etter valgnederlaget ble Otto Blehr utnevnt til fogd i Nord- og Sundfjord. Men det ble av kort varighet, for allerede i 1889 ble han lagmann i Hålogaland og flyttet til Tromsø. [12] Der bodde han da Johannes Steen i mars 1891 dannet sin første regjering med representanter fra Rene Venstre. En regjeringsdannelse som avstedkom stort rabalder.

Kong Oscar var svært betenkt over å utnevne bare radikale venstrefolk til Regjeringen, men til slutt måtte han bøye av for stortingsflertallet. «Det nydannede Ministerium er saa brandrødt, at det ikke kunde blive rødere, naar man ikke vilde gaa til Bjørnstjerne Bjørnson», skrev det konservative Morgenbladet.

Blant de røde var også Otto Blehr. Steen og Blehr kjente hverandre godt fra årene i Stortingets protokollkomité, og nå ble Steen statsminister i Kristiania, mens Blehr overtok statsministerposten i Stockholm. Dermed ble det Blehrs oppgave å fronte det «brandrøde Ministerium» overfor Kongen. Det bød på store utfordringer fra første stund. [13]

En av de første dagene i Stockholm hadde han en time-lang samtale med majesteten om «de diplomatiske Sager og de unionelle Forholde», men møtet mellom de to kan langt fra beskrives som hjertelig. «Først maatte jeg høre paa en lang, lang Tale af Kongen», skrev han i et brev samme dag. Da kongen endelig spurte om den nye statsministerens mening, fikk han klar beskjed. «Desværre faldt den ikke sammen med Kongens. Tvertimod betonedede jeg saa skarpt som mulig den norske Opfatning, og udtalte, at

[12] Året i Sundfjord tilbrakte Blehr-familien på fogdegården Bruland i Førde, og dit kom også Ottos niese, den myteomspunne Dagny Juel, som guvernante for Otto og Randi Blehrs fire barn. Dagny Juel var datter av Ottos søster, Minda og hennes mann Hans Lemmich Juell. Juell kom fra Hubred i Vang, men var distriktslege på Kongsvinger, og familien bodde på eiendommen Rolighed som i dag huser Norsk kvinnemuseum. Med sin skjønnhet og magiske tiltrekningskraft ble Dagny senere et midtpunkt i det skandinaviske kunstnermiljøet i Berlin, omsvermet av så vel Edvard Munch som Sigbjørn Obstfelder og August Strindberg, og bare 34 år gammel ble hun drept av en sine beundrere, Wladyslaw Emeryk. I Førde var Dagny en populær guvernante for sine yngre nieser og nevøer, men undervisningen hun skulle gi dem, ble så som så. Hun lå helst i sengen når hun underviste, og i fransktimene bedrev hun like gjerne pistolskyting. Derimot leste hun eventyr med en innlevelse som søskenbarna aldri glemte. (Kilde: Roar Lishagen: Dagny Juel. Tro, håp og undergang.)

[13] Etter at stattholderembetet ble avvirket i 1873, fikk vi to norske statsministere, en i Kristiania og en i Stockholm, med den førstnevnte som regjeringssjef. Statsrådsavdelingen i Stockholm bestod av statsministeren og to statsråder uten portefølje, det var statsministeren i Stockholm som hadde ansvaret for å forelegge sakene for Kongen og medunder-tegne hans beslutninger.

Norge ikke kunde anerkjende den nuværende Ordning. Kongen forstod altsaa, at han kunde have sparet sig sin lange Tale», skriver Blehr i det samme brevet.

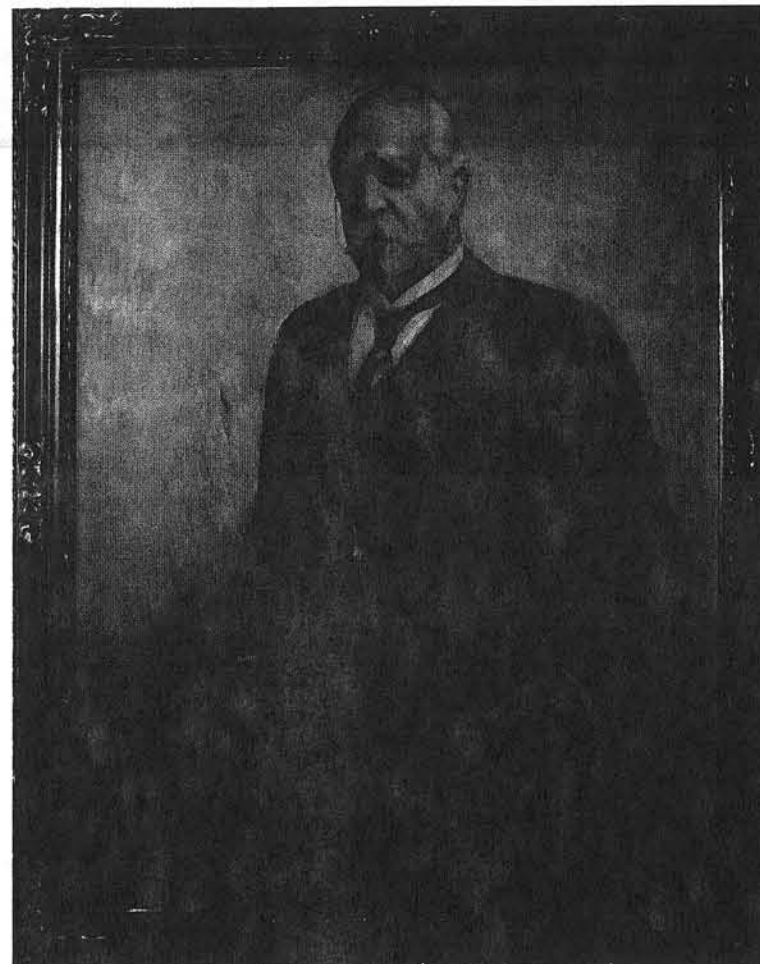
Alene i 40 værelser

Da Otto Blehr hadde sitt første møte med Kong Oscar, i mars 1891, befant fru Randi seg fortsatt i Tromsø, men hun ble holdt løpende orientert om både de politiske oppgaver han stod ovenfor og om de omgivelser han befant seg i. Han så fram til at hun skulle komme etter, for i toppetasjen i det store og fasjonable norske ministerhotellet i Stockholm følte han seg ensom: «Det blir ensomt at vandre omkring her alene i 2 Etager. 40 Værelser skal det i alt være, som tilligger Statsministerboligen, heder det, men heraf er naturligvis en Mengde overflødige og unyttige Smaarum. I anden Etage er Spisestuen og Selskabsleiligheden. I 3die har jeg 2 store prægtige Værelser til Kontor og en Del Soveværelser.»

Men om forholdet til unionskongen var kjølig, fant han den svenske hovedstaden svært så innbydende: «Du kan tro, Stokholm er en vakker By – en ganske annerledes Storstad end Kristiania», skrev han begeistret: «Luften er frisk og ren. Al Urenslighed fører den kraftige Målarstrømmen ud mod Havet. En tids Ophold her vil kunne blive meget behagelig». Men for sikkerhets skyld la han til: «saa usikre som de politiske Forholde er nu, kan man ikke beregne, at Opholdet skal blive langvarig.»

«Fruentimmervejen»

Det var ingen enkel oppgave Otto Blehr tok fatt på som norsk statsminister i Stockholm. På den ene siden skulle han kjempe mot en stridbar og sta unionskonge uten sans for en parlamentarisme som satte Stortinget foran kongemakten. På den andre siden hadde han «knyttnevepolitikkerne» hjemme i Norge, med Bjørnstjerne Bjørnson i spissen. De lot ikke en sjanse gå fra seg til å forlange

◀ Maleri

Astri Welhavens portrett av Otto Blehr. Bildet henger på Statsministerens kontor i regjeringsbygget.

(Foto: Toril Fuglerud Borthen, Statsministerens kontor.)

omgående handling i det omstridte utenriks- og konsulat-spørsmålet.

Otto Blehr hadde knapt nok satt seg i statsministerstolen i Stockholm før det første brevet fra Bjørnson dukket opp: «I maa ikke la dere belejre i hotellet, men ta offensiven!», tordnet dikterhøvdingen fra sitt midlertidige opphold i Fredrikstad, der han lå sjuk etter en København-reise. Men «nu rejser jeg ænnelig hjem, nu er jeg rask», er meldingen før han gir klar beskjed om hva den nye statsministeren bør foreta seg: «Jeg hører, du sitter med fut-domoleringen. [14] Gud, bli færdig med det skidt og gå ut for å fiske mennesker, du og dine kamerater! Du vet ikke, hva der kan gjøres i Stockholm i retning af menneskefiskeri!»

[14] Regjeringen Steen skulle legge fram et forslag for Stortinget om «Reform af det civile Embedsværk», blant annet nedleggelse av fogde-embetene, og siden Blehr hadde bakgrunn som fogd, fikk han i oppdrag å skrive en utredning om saken. Det er dette Bjørnson kaller «fut-demoleringen».